МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации

УТВЕРЖДАЮ
Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Минзарипов Р.Г.
____
"___"________________20___ г.

Программа дисциплины

Сравнительная грамматика тюркских языков Б3.ДВ.3

Направление подготовки: 032700.62 - Филология
Профиль подготовки: Прикладная филология (Татарский язык и литература, татароведение)
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский

Автор(ы):
Нуриева Ф.Ш.

Рецензент(ы):

-

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой: Харисов Ф. Ф.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ____________ 201__г
Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ____________ 201__г

Регистрационный No

Казань
2015

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) профессор, д.н. (профессор) Нуриева Ф.Ш. кафедра татарского языка и методики преподавания отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации им.Г.Тукая , Fenuze.Nurieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Целями освоения дисциплины (модуля) "Сравнительная грамматика тюркских языков" являются:

1) развитие теоретико-лингвистического мышления студентов;

2) осмысление студентами теоретических положений, усвоенных ими на общелингвистических курсах, в приложении к конкретному материалу языка;

3) дать студентам представление о фонетическом и грамматическом строе тюркских языков, об их классификации.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б3.ДВ.3 Профессиональный" основной образовательной программы 032700.62 Филология и относится к дисциплинам по выбору. Осваивается на 4 курсе, 8 семестр.

Образовательная программа высшего профессионального образования по направлению: 032700.62 Филология. ДВ.6.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-1 (общекультурные компетенции)	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения;
ОК-12 (общекультурные компетенции)	способность работать с информацией в глобальных компьютерных сетях;
ОК-6 (общекультурные компетенции)	стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства;
ПК-2 (профессиональные компетенции)	владение базовыми навыками сбора и анализа языковых и литературных фактов с использованием традиционных методов и современных информационных технологий;
ПК-6: (профессиональные компетенции)	способность проводить под научным руководством локальные исследования на основе существующих методик в конкретной узкой области филологического знания с формулировкой аргументированных умозаключений и выводов;
ПК-7: (профессиональные компетенции)	владение навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания; знание основных библиографических источников и поисковых систем.

В результате освоения дисциплины студент:

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

1. должен знать:

- общую характеристику тюркской семьи языков;
- генетическую классификацию алтайских языков;
- элементарные сведения по сравнительной фонетике и морфологии тюркских языков;

2. должен уметь:

- четко представить структуру алтайского языкового типа, уметь перечислить его наиболее характерные типологические свойства;
- разбираться в классификациях тюркских языков;
- производить грамматический разбор текстов на татарском, турецком и других тюркских языках;
- излагать устно и письменно свои выводы и наблюдения по вопросам теории тюркских языков;
- создавать тексты на одном из основных тюркских языков;

3. должен владеть:

- базовыми навыками перевода текстов художественных произведений;
- устной и письменной коммуникацией.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

Знать:

- общую характеристику тюркской семьи языков;
- генетическую классификацию алтайских языков;
- элементарные сведения по сравнительной фонетике и морфологии тюркских языков;

Уметь:

- четко представить структуру алтайского языкового типа, уметь перечислить его наиболее характерные типологические свойства;
- разбираться в классификациях тюркских языков;
- производить грамматический разбор текстов на татарском, турецком и других тюркских языках;
- излагать устно и письменно свои выводы и наблюдения по вопросам теории тюркских языков;
- создавать тексты на одном из основных тюркских языков;

Владеть:

- базовыми навыками перевода текстов художественных произведений;
- устной и письменной коммуникацией.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 2 зачетных(ые) единиц(ы) 72 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины зачет в 8 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);
54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Общая характеристика тюркской языковой семьи. Төрки телләр гаиләсе. Төрки телләрнең төп типологик үзенчәлекләре.Татар теленең башка төрки телләргә мөнәсәбәте.	8		0	4	0	устный опрос
2.	Тема 2. Вопросы классификации тюркских языков. Принципы классификации. Преимущества классификации А.Н.Самойловича. Огузские, кыпчакские, карлкские, уйгурские этнические группы тюркских языков. Төрки телләрне төркемләү мәсьәләсе. Классификация нигезенә салына торган билгеләр. Татар телен башка төрки телләрдән аерып торган билгеләр. А. Н. Самойлович классификациясенең өстен яклары. Чагыштырыла торган телләр. Кыпчак, угыз, карлук, уйгыр төркемнәренә караган телләрнең төп үзенчәлекләре.	8		0	4	0	домашнее задание

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
3.	Тема 3. Фонетика. Вокализм современных тюркских языков. Фонетика. Хәзерге төрки телләрдә вокализм системасы. Төрки телләрдәге акустик һәм артикуляцион аермаларга бәйле сузык фонемаларга характеристика бирү.	8		0	4	0	письменная работа
4.	Тема 4. Консонантизм современных тюркских языков. Хәзерге төрки телләрдә тартык авазлар. Төрки телләрнең аерым төркемнәренә бәйле тартык фонемаларга сыйфатлама бирү. Аерым төрки телләргә хас специфик тартыклар.	8		0	3	0	письменная работа
5.	Тема 5. Фонетические закономерности тюркских языков: сингармонизм, ассимиляция. Төрки телләрнең фонетик закончалыклары. Төрки телләрдә сингармонизм. Тартыклар ассимиляциясе. Позицион закончалыклар.	8		0	2	0	письменная работа
6.	Тема 6. История изучения морфологии тюркских языков. Система частей речи. Төрки телләрнең морфологиясен өйрәнү тарихы. Төрки телләрдә сүз төркемнәре системасы.	8		0	5	0	домашнее задание

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
7.	Тема 7. Имена существительные. Грамматические категории имен существительных в тюркских языках. Исем. Исемдә сан категорясе, күплекне белдерүдә төрки телләргә хас үзенчәлекләр, күплекне белдергән реликт кушымчалар:-з. ?с, -г/к һ.б.Килеш категориясе. Тамыр һәм тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнешенең структур типлары: кыпчак, угыз, уйгыр, карлук һәм аларның классификацион күрсәткечләре.	8		0	3	0	реферат

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
8.	Тема 8. Личные формы глагола. Фигыльнең затланышлы формалары. Зат кушымчаларының ике төре. Наклонение. Заман категориясе. Заман формаларының мәгънә структурасы. Хәзерге заман формалары. Киләчәк заман формалары. Үткән заман формалары: -ды, -ган, -мыш, -п, -ып тур. Боеру наклонениесе. Төп мәгънәсе һәм формасы. 11 затта очрый торган формалар: алгын, алгыл, алың, ал+0 һ.б. Теләк наклонениесе: а) тулы төрләнешле формалар: -гай+ зат кушымчалары, -а + зат кушымчалары (угыз формасы); б) 1 затта сакланган формалар: -ай -ым, -ай ?ын, -ан, -ай-ык, -ай- ың, -ай-лик һ.б. Шарт наклонениесе, аның күрсәткечләре, килеп чыгышы беренчел мәгънәсе.	8		0	3	0	письменная работа

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
9.	Тема 9. Неличные формы глагола. Фигыльнең затланышсыз формалары. Сыйфат фигыль. Хәзерге заман сыйфат фигыль а) ?учы, б) ?а торган формасы һәм аның вариантлары. Киләчәк заман сыйфат фигыль формалары а) ?р, -ар, -әр кушымчалы формасы, в) ?аҗак кушымчалы угыз формасы, кыпчак телләрендә таралган фонетик вариантлары, в) ?асы формасы, төрки телләрдә таралу ареалы. Үткән заман сыйфат фигыль формалары: а) ?ган, таралу ареалы; б) ?мыш, угыз телләрендә таралуы, татар әдәби телендә тоткан урыны; в) ?дык кушымчалы форма. Таралу ареалы Хәл фигыль. Мәгънәсе, төп билгеләре.	8		0	3	0	письменная работа
10.	Тема 10. Фонетико-грамматический анализ текстов: татарский, турецкий, узбекский, казахский, чувашский. Татар, төрек, үзбәк, казах, чуваш телендәге текстларга фонетик-грамматик анализ.	8		0	2	0	письменная работа
.	Тема . Итоговая форма контроля	8		0	0	0	зачет
	Итого			0	33	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Общая характеристика тюркской языковой семьи. Төрки телләр гаиләсе. Төрки телләрнең төп типологик үзенчәлекләре.Татар теленең башка төрки телләргә мөнәсәбәте.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Төрки телләрнең төп типологик үзенчәлекләре.Татар теленең башка төрки телләргә мөнәсәбәте.

Тема 2. Вопросы классификации тюркских языков. Принципы классификации. Преимущества классификации А.Н.Самойловича. Огузские, кыпчакские, карлкские, уйгурские этнические группы тюркских языков. Төрки телләрне төркемләү мәсьәләсе. Классификация нигезенә салына торган билгеләр. Татар телен башка төрки телләрдән аерып торган билгеләр. А. Н. Самойлович классификациясенең өстен яклары. Чагыштырыла торган телләр. Кыпчак, угыз, карлук, уйгыр төркемнәренә караган телләрнең төп үзенчәлекләре.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Төрки телләрнең этник төркемнәре:угыз, кыпчак, карлук, уйгур, болгар.

Тема 3. Фонетика. Вокализм современных тюркских языков. Фонетика. Хәзерге төрки телләрдә вокализм системасы. Төрки телләрдәге акустик һәм артикуляцион аермаларга бәйле сузык фонемаларга характеристика бирү.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Төрки телләрдәге акустик һәм артикуляцион аермаларга бәйле сузык фонемаларга характеристика бирү.

Тема 4. Консонантизм современных тюркских языков. Хәзерге төрки телләрдә тартык авазлар. Төрки телләрнең аерым төркемнәренә бәйле тартык фонемаларга сыйфатлама бирү. Аерым төрки телләргә хас специфик тартыклар.

практическое занятие (3 часа(ов)):

Төрки телләрнең аерым төркемнәренә бәйле тартык фонемаларга сыйфатлама бирү. Аерым төрки телләргә хас специфик тартыклар.

Тема 5. Фонетические закономерности тюркских языков: сингармонизм, ассимиляция. Төрки телләрнең фонетик закончалыклары. Төрки телләрдә сингармонизм. Тартыклар ассимиляциясе. Позицион закончалыклар.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Төрки телләрдә сингармонизм. Тартыклар ассимиляциясе. Позицион закончалыклар.

Тема 6. История изучения морфологии тюркских языков. Система частей речи. Төрки телләрнең морфологиясен өйрәнү тарихы. Төрки телләрдә сүз төркемнәре системасы.

практическое занятие (5 часа(ов)):

Төрки телләрнең морфологиясен өйрәнү тарихы. Төрки телләрдә сүз төркемнәре системасы.

Тема 7. Имена существительные. Грамматические категории имен существительных в тюркских языках. Исем. Исемдә сан категорясе, күплекне белдерүдә төрки телләргә хас үзенчәлекләр, күплекне белдергән реликт кушымчалар:-з. ?с, -г/к һ.б.Килеш категориясе. Тамыр һәм тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнешенең структур типлары: кыпчак, угыз, уйгыр, карлук һәм аларның классификацион күрсәткечләре.

практическое занятие (3 часа(ов)):

Килеш категориясе. Тамыр һәм тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнешенең структур типлары: кыпчак, угыз, уйгыр, карлук һәм аларның классификацион күрсәткечләре.

Тема 8. Личные формы глагола. Фигыльнең затланышлы формалары. Зат кушымчаларының ике төре. Наклонение. Заман категориясе. Заман формаларының мәгънә структурасы. Хәзерге заман формалары. Киләчәк заман формалары. Үткән заман формалары: -ды, -ган, -мыш, -п, -ып тур. Боеру наклонениесе. Төп мәгънәсе һәм формасы. 11 затта очрый торган формалар: алгын, алгыл, алың, ал+0 һ.б. Теләк наклонениесе: а) тулы төрләнешле формалар: -гай+ зат кушымчалары, -а + зат кушымчалары (угыз формасы); б) 1 затта сакланган формалар: -ай -ым, -ай ?ын, -ан, -ай-ык, -ай- ың, -ай-лик һ.б. Шарт наклонениесе, аның күрсәткечләре, килеп чыгышы беренчел мәгънәсе.

практическое занятие (3 часа(ов)):

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Личные формы глагола. Фигыльнең затланышлы формалары. Зат кушымчаларының ике төре. Наклонение. Заман категориясе. Заман формаларының мәгънә структурасы. Хәзерге заман формалары. Киләчәк заман формалары. Үткән заман формалары: -ды, -ган, -мыш, -п, -ып тур. Боеру наклонениесе. Төп мәгънәсе һәм формасы. 11 затта очрый торган формалар: алгын, алгыл, алың, ал+0 һ.б. Теләк наклонениесе: а) тулы төрләнешле формалар: -гай+ зат кушымчалары, -а + зат кушымчалары (угыз формасы); б) 1 затта сакланган формалар: -ай -ым, -ай ?ын, -ан, -ай-ык, -ай- ың, -ай-лик һ.б. Шарт наклонениесе, аның күрсәткечләре, килеп чыгышы беренчел мәгънәсе. 4 Неличные формы глагола. Фигыльнең затланышсыз формалары. Сыйфат фигыль. Хәзерге заман сыйфат фигыль а) ?учы, б) ?а торган формасы һәм аның вариантлары. Киләчәк заман сыйфат фигыль формалары а) ?р, -ар, -әр кушымчалы формасы, в) ?аҗак кушымчалы угыз формасы, кыпчак телләрендә таралган фонетик вариантлары, в) ?асы формасы, төрки телләрдә таралу ареалы. Үткән заман сыйфат фигыль формалары: а) ?ган, таралу ареалы; б) ?мыш, угыз телләрендә таралуы, татар әдәби телендә тоткан урыны; в) ?дык кушымчалы форма. Таралу ареалы Хәл фигыль. Мәгънәсе, төп билгеләре. 4

Тема 9. Неличные формы глагола. Фигыльнең затланышсыз формалары. Сыйфат фигыль. Хәзерге заман сыйфат фигыль а) ?учы, б) ?а торган формасы һәм аның вариантлары. Киләчәк заман сыйфат фигыль формалары а) ?р, -ар, -әр кушымчалы формасы, в) ?аҗак кушымчалы угыз формасы, кыпчак телләрендә таралган фонетик вариантлары, в) ?асы формасы, төрки телләрдә таралу ареалы. Үткән заман сыйфат фигыль формалары: а) ?ган, таралу ареалы; б) ?мыш, угыз телләрендә таралуы, татар әдәби телендә тоткан урыны; в) ?дык кушымчалы форма. Таралу ареалы Хәл фигыль. Мәгънәсе, төп билгеләре.

практическое занятие (3 часа(ов)):

Хәзерге заман сыйфат фигыль а) -учы, б) -а торган формасы һәм аның вариантлары. Киләчәк заман сыйфат фигыль формалары а) -р, -ар, -әр кушымчалы формасы, в) -аҗак кушымчалы угыз формасы, кыпчак телләрендә таралган фонетик вариантлары, в) -асы формасы, төрки телләрдә таралу ареалы. Үткән заман сыйфат фигыль формалары: а) -ган, таралу ареалы; б) -мыш, угыз телләрендә таралуы, татар әдәби телендә тоткан урыны; в) -дык кушымчалы форма. Таралу ареалы Хәл фигыль. Мәгънәсе, төп билгеләре.

Тема 10. Фонетико-грамматический анализ текстов: татарский, турецкий, узбекский, казахский, чувашский. Татар, төрек, үзбәк, казах, чуваш телендәге текстларга фонетик-грамматик анализ.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Татар, төрек, үзбәк, казах, чуваш телендәге текстларга фонетик-грамматик анализ.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Общая характеристика тюркской языковой семьи. Төрки телләр гаиләсе. Төрки телләрнең төп типологик үзенчәлекләре.Татар теленең башка төрки телләргә мөнәсәбәте.	8		подготовка к устному опросу	4	устный опрос

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
2.	Тема 2. Вопросы классификации тюркских языков. Принципы классификации. Преимущества классификации А.Н.Самойловича. Огузские, кыпчакские, карлкские, уйгурские этнические группы тюркских языков. Төрки телләрне төркемләү мәсьәләсе. Классификация нигезенә салына торган билгеләр. Татар телен башка төрки телләрдән аерып торган билгеләр. А. Н. Самойлович классификациясенең өстен яклары. Чагыштырыла торган телләр. Кыпчак, угыз, карлук, уйгыр төркемнәренә караган телләрнең төп үзенчәлекләре.	8		подготовка домашнего задания	4	домашнее задание
3.	Тема 3. Фонетика. Вокализм современных тюркских языков. Фонетика. Хәзерге төрки телләрдә вокализм системасы. Төрки телләрдәге акустик һәм артикуляцион аермаларга бәйле сузык фонемаларга характеристика бирү.	8		подготовка к письменной работе	4	письменная работа

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
4.	Тема 4. Консонантизм современных тюркских языков. Хәзерге төрки телләрдә тартык авазлар. Төрки телләрнең аерым төркемнәренә бәйле тартык фонемаларга сыйфатлама бирү. Аерым төрки телләргә хас специфик тартыклар.	8		подготовка к письменной работе	4	письменная работа
5.	Тема 5. Фонетические закономерности тюркских языков: сингармонизм, ассимиляция. Төрки телләрнең фонетик закончалыклары. Төрки телләрдә сингармонизм. Тартыклар ассимиляциясе. Позицион закончалыклар.	8		подготовка к письменной работе	4	письменная работа
6.	Тема 6. История изучения морфологии тюркских языков. Система частей речи. Төрки телләрнең морфологиясен өйрәнү тарихы. Төрки телләрдә сүз төркемнәре системасы.	8		подготовка домашнего задания	4	домашнее задание

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
7.	Тема 7. Имена существительные. Грамматические категории имен существительных в тюркских языках. Исем. Исемдә сан категорясе, күплекне белдерүдә төрки телләргә хас үзенчәлекләр, күплекне белдергән реликт кушымчалар:-з. ?с, -г/к һ.б.Килеш категориясе. Тамыр һәм тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнешенең структур типлары: кыпчак, угыз, уйгыр, карлук һәм аларның классификацион күрсәткечләре.	8		подготовка к реферату	4	реферат

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
8.	Тема 8. Личные формы глагола. Фигыльнең затланышлы формалары. Зат кушымчаларының ике төре. Наклонение. Заман категориясе. Заман формаларының мәгънә структурасы. Хәзерге заман формалары. Киләчәк заман формалары. Үткән заман формалары: -ды, -ган, -мыш, -п, -ып тур. Боеру наклонениесе. Төп мәгънәсе һәм формасы. 11 затта очрый торган формалар: алгын, алгыл, алың, ал+0 һ.б. Теләк наклонениесе: а) тулы төрләнешле формалар: -гай+ зат кушымчалары, -а + зат кушымчалары (угыз формасы); б) 1 затта сакланган формалар: -ай -ым, -ай ?ын, -ан, -ай-ык, -ай- ың, -ай-лик һ.б. Шарт наклонениесе, аның күрсәткечләре, килеп чыгышы беренчел мәгънәсе.	8		подготовка к письменной работе	3	письменная работа

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
9.	Тема 9. Неличные формы глагола. Фигыльнең затланышсыз формалары. Сыйфат фигыль. Хәзерге заман сыйфат фигыль а) ?учы, б) ?а торган формасы һәм аның вариантлары. Киләчәк заман сыйфат фигыль формалары а) ?р, -ар, -әр кушымчалы формасы, в) ?аҗак кушымчалы угыз формасы, кыпчак телләрендә таралган фонетик вариантлары, в) ?асы формасы, төрки телләрдә таралу ареалы. Үткән заман сыйфат фигыль формалары: а) ?ган, таралу ареалы; б) ?мыш, угыз телләрендә таралуы, татар әдәби телендә тоткан урыны; в) ?дык кушымчалы форма. Таралу ареалы Хәл фигыль. Мәгънәсе, төп билгеләре.	8		подготовка к письменной работе	4	письменная работа
10.	Тема 10. Фонетико-грамматический анализ текстов: татарский, турецкий, узбекский, казахский, чувашский. Татар, төрек, үзбәк, казах, чуваш телендәге текстларга фонетик-грамматик анализ.	8		подготовка к письменной работе	4	письменная работа
	Итого				39	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Спецкурс "Сравнительная грамматика тюркских языков" ставит целью дать студентам широкое представление о фонетическом и грамматическом строе тюркских языков, об их классификации. Основное время уделяется их синхронным особенностям, при этом исторические аспекты фонетики и морфологии затрагиваются по мере необходимости в самих общих чертах.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Общая характеристика тюркской языковой семьи. Төрки телләр гаиләсе. Төрки телләрнең төп типологик үзенчәлекләре.Татар теленең башка төрки телләргә мөнәсәбәте.

устный опрос , примерные вопросы:

Төрки телләр гаиләсе. Төрки телләрнең төп типологик үзенчәлекләре.

Тема 2. Вопросы классификации тюркских языков. Принципы классификации. Преимущества классификации А.Н.Самойловича. Огузские, кыпчакские, карлкские, уйгурские этнические группы тюркских языков. Төрки телләрне төркемләү мәсьәләсе. Классификация нигезенә салына торган билгеләр. Татар телен башка төрки телләрдән аерып торган билгеләр. А. Н. Самойлович классификациясенең өстен яклары. Чагыштырыла торган телләр. Кыпчак, угыз, карлук, уйгыр төркемнәренә караган телләрнең төп үзенчәлекләре.

домашнее задание , примерные вопросы:

А. Н. Самойлович классификациясенең өстен яклары. Чагыштырыла торган телләр. Кыпчак, угыз, карлук, уйгыр төркемнәренә караган телләрнең төп үзенчәлекләре.

Тема 3. Фонетика. Вокализм современных тюркских языков. Фонетика. Хәзерге төрки телләрдә вокализм системасы. Төрки телләрдәге акустик һәм артикуляцион аермаларга бәйле сузык фонемаларга характеристика бирү.

письменная работа , примерные вопросы:

Хәзерге төрки телләрдә вокализм системасы.

Тема 4. Консонантизм современных тюркских языков. Хәзерге төрки телләрдә тартык авазлар. Төрки телләрнең аерым төркемнәренә бәйле тартык фонемаларга сыйфатлама бирү. Аерым төрки телләргә хас специфик тартыклар.

письменная работа , примерные вопросы:

Хәзерге төрки телләрдә тартык авазлар. Төрки телләрнең аерым төркемнәренә бәйле тартык фонемаларга сыйфатлама бирү.

Тема 5. Фонетические закономерности тюркских языков: сингармонизм, ассимиляция. Төрки телләрнең фонетик закончалыклары. Төрки телләрдә сингармонизм. Тартыклар ассимиляциясе. Позицион закончалыклар.

письменная работа , примерные вопросы:

Төрки телләрнең фонетик закончалыклары. Төрки телләрдә сингармонизм.

Тема 6. История изучения морфологии тюркских языков. Система частей речи. Төрки телләрнең морфологиясен өйрәнү тарихы. Төрки телләрдә сүз төркемнәре системасы.

домашнее задание , примерные вопросы:

Төрки телләрнең морфологиясен өйрәнү тарихы. Төрки телләрдә сүз төркемнәре системасы.

Тема 7. Имена существительные. Грамматические категории имен существительных в тюркских языках. Исем. Исемдә сан категорясе, күплекне белдерүдә төрки телләргә хас үзенчәлекләр, күплекне белдергән реликт кушымчалар:-з. ?с, -г/к һ.б.Килеш категориясе. Тамыр һәм тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнешенең структур типлары: кыпчак, угыз, уйгыр, карлук һәм аларның классификацион күрсәткечләре.

реферат , примерные темы:

Тамыр һәм тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнешенең структур типлары: кыпчак, угыз, уйгыр, карлук һәм аларның классификацион күрсәткечләре.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Тема 8. Личные формы глагола. Фигыльнең затланышлы формалары. Зат кушымчаларының ике төре. Наклонение. Заман категориясе. Заман формаларының мәгънә структурасы. Хәзерге заман формалары. Киләчәк заман формалары. Үткән заман формалары: -ды, -ган, -мыш, -п, -ып тур. Боеру наклонениесе. Төп мәгънәсе һәм формасы. 11 затта очрый торган формалар: алгын, алгыл, алың, ал+0 һ.б. Теләк наклонениесе: а) тулы төрләнешле формалар: -гай+ зат кушымчалары, -а + зат кушымчалары (угыз формасы); б) 1 затта сакланган формалар: -ай -ым, -ай ?ын, -ан, -ай-ык, -ай- ың, -ай-лик һ.б. Шарт наклонениесе, аның күрсәткечләре, килеп чыгышы беренчел мәгънәсе.

письменная работа , примерные вопросы:

Фигыльнең затланышлы формалары. Зат кушымчаларының ике төре. Наклонение. Заман категориясе. Заман формаларының мәгънә структурасы. Хәзерге заман формалары. Киләчәк заман формалары. Үткән заман формалары: -ды, -ган, -мыш, -п, -ып тур. Боеру наклонениесе.

Тема 9. Неличные формы глагола. Фигыльнең затланышсыз формалары. Сыйфат фигыль. Хәзерге заман сыйфат фигыль а) ?учы, б) ?а торган формасы һәм аның вариантлары. Киләчәк заман сыйфат фигыль формалары а) ?р, -ар, -әр кушымчалы формасы, в) ?аҗак кушымчалы угыз формасы, кыпчак телләрендә таралган фонетик вариантлары, в) ?асы формасы, төрки телләрдә таралу ареалы. Үткән заман сыйфат фигыль формалары: а) ?ган, таралу ареалы; б) ?мыш, угыз телләрендә таралуы, татар әдәби телендә токкан урыны; в) ?дык кушымчалы форма. Таралу ареалы Хәл фигыль. Мәгънәсе, төп билгеләре.

письменная работа , примерные вопросы:

Фигыльнең затланышсыз формалары. Сыйфат фигыль. Хәзерге заман сыйфат фигыль а) ?учы, б) ?а торган формасы һәм аның вариантлары. Киләчәк заман сыйфат фигыль формалары а) ?р, -ар, -әр кушымчалы формасы, в) ?аҗак кушымчалы угыз формасы, кыпчак телләрендә таралган фонетик вариантлары, в) ?асы формасы, төрки телләрдә таралу ареалы. Үткән заман сыйфат фигыль формалары:

Тема 10. Фонетико-грамматический анализ текстов: татарский, турецкий, узбекский, казахский, чувашский. Татар, төрек, үзбәк, казах, чуваш телендәге текстларга фонетик-грамматик анализ.

письменная работа , примерные вопросы:

1) Контрольные вопросы и задания для проведения текущего контроля и промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины Контрольная работа �1 İSTEKLER BİR DİLLER AYRI Dört ayrı milletten,dört kişi arkadaş olmuş, seyahat ediyorlardı. Paraları yoktu. Birisi, bunların haline acıyarak bir lira verdi. İçlerinden Arap olan: ? Arkadaşlar, dedi. Bu parayla inep alalım. Benim canım inep istiyor. İnep, Arapça üzüm demekti. Acem, itiraz etti. ? Hayır, dedi engûr alalım... Engûr da Farsça üzüm demekti. Rum olanı dedi ki: ? Hayır arkadaşlar, ne inep, ne engûr.. Bize şu sıcakta istafil iyi gelir. İstafil ala?lım. İstafil de Rumca üzüm demekti. Sonunda Türk dayanamadı: ? Ben sizin istediklerinizin hiçbirisini istemiyorum. Bu parayla üzüm alalım,dedi. İnep'ti, engûr'du, yok üzüm'dü, istafil'di diye başladılar tartışmaya... Derken iş kavgaya döküldü, yumruk yumruğa dövüşüyorlardı. O sırada bilgin, kadri yüce bir kişi, oradan geçiyordu. Kavganın sebebini sordu, hepsini ayrı ayrı dinledi. Sonunda anladı ki bu dört adam da aynı şeyi söylüyor, yani üzüm istiyor... Ellerinden paraları?nı aldı: ? Susun, dövüşmeyin... Ben bu bir lira ile hepinizin isteğini yerine getiririm. Gön?lünüzü bana teslim edin. Bu bir liranız, istediğiniz şeylerin hepsini yapar, muratları?nızı yerine, getirir ." diyerek, çarşıya koştu. Bir liralık üzüm aldı, önlerine koydu. Kavga da bitmişti, dövüş de... dört adam şaşakaldılar... I. Текстка бәйле сораулар. 1. Текстны татар теленә тәрҗемә итәргә. 2. Фигыль сүз төркеменең заманын билгеләргә, тәрҗемә итәргә. 3. Килеш белән төрләнгән исемнәрне аерып язарга, тәрҗемәдә бирергә. 4. Текстның эчтәлегенә бәйле төрек телендә сораулар язарга. II. Үзегез турында төрек телендә кыскача белешмә бирегез. III. Төрек теленә тәрҗемә итегез. ? Мин укытучы, сез кем? ? Без студентлар. Казан университетының татар факультетында укыйбыз. Төрек телен өйрәнә башладык. Кардәш булса да, татар теленнән аермалар бар. ? Төрек телен өйрәнүдә сезгә уңышлар! Сүзлекчә: өйрәнә башладык ? ögrenmeye başladık булса да ? olsa da аерма ? fark Контрольная работа �2 Задания: 1. Прочитать отрывок из тюркского текста, дать его транскрипцию. 2. Определить, на каком именно языке написан текст, объяснить решение. 3. Перевести отрывок. 4. Дать его синхронно-грамматический разбор. 5. Найти соответствия указанных преподавателем словоформ (корни, грамматические элементы) в современном турецком языке.

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к зачету:

Темы рефератов.

1. Ларингальные признаки согласных в турецком языке, их алтайские истоки.
2. Сингармонизм в турецком и других алтайских языках.
3. Структура и история падежной системы турецкого языка.
4. Структура и история видо-временной системы турецкого глагола.
5. Каузатив в турецком языке (типологический и исторический аспекты)
6. Пассив в турецком языке (типологический и исторический аспекты)
7. Подлежащее в турецком предложении
8. Выражение модальности в турецком
9. Сложное предложение и абсолютная конструкция в турецком языке
10. Классификация письменных памятников турецкого языка

1) Контрольные вопросы и задания для проведения текущего контроля и промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины

Контрольная работа �1

İSTEKLER BİR DİLLER AYRI

Dört ayrı milletten,dört kişi arkadaş olmuş, seyahat ediyorlardı. Paraları yoktu. Birisi, bunların haline acıyarak bir lira verdi. İçlerinden Arap olan:

Arkadaşlar, dedi. Bu parayla inep alalım. Benim canım inep istiyor. İnep, Arapça üzüm demekti. Acem, itiraz etti.

Hayır, dedi engûr alalım...

Engûr da Farsça üzüm demekti. Rum olanı dedi ki:

Hayır arkadaşlar, ne inep, ne engûr.. Bize şu sıcakta istafil iyi gelir. İstafil ala?lım.

İstafil de Rumca üzüm demekti. Sonunda Türk dayanamadı:

Ben sizin istediklerinizin hiçbirisini istemiyorum. Bu parayla üzüm alalım,dedi.

İnep'ti, engûr'du, yok üzüm'dü, istafil'di diye başladılar tartışmaya... Derken iş kavgaya döküldü, yumruk yumruğa dövüşüyorlardı. O sırada bilgin, kadri yüce bir kişi, oradan geçiyordu. Kavganın sebebini sordu, hepsini ayrı ayrı dinledi. Sonunda anladı ki bu dört adam da aynı şeyi söylüyor, yani üzüm istiyor... Ellerinden paraları?nı aldı:

Susun, dövüşmeyin... Ben bu bir lira ile hepinizin isteğini yerine getiririm. Gön?lünüzü bana teslim edin. Bu bir liranız, istediğiniz şeylerin hepsini yapar, muratları?nızı yerine, getirir ." diyerek, çarşıya koştu. Bir liralık üzüm aldı, önlerine koydu. Kavga da bitmişti, dövüş de... dört adam şaşakaldılar...

I. Текстка бәйле сораулар.

1. Текстны татар теленә тәрҗемә итәргә.

2. Фигыль сүз төркеменең заманын билгеләргә, тәрҗемә итәргә.

3. Килеш белән төрләнгән исемнәрне аерып язарга, тәрҗемәдә бирергә.

4. Текстның эчтәлегенә бәйле төрек телендә сораулар язарга.

II. Үзегез турында төрек телендә кыскача белешмә бирегез.

III. Төрек теленә тәрҗемә итегез.

- Мин укытучы, сез кем?

- Без студентлар. Казан университетының татар факультетында укыйбыз. Төрек телен өйрәнә башладык. Кардәш булса да, татар теленнән аермалар бар.

- Төрек телен өйрәнүдә сезгә уңышлар!

Сүзлекчә:

өйрәнә башладык - ögrenmeye başladık

булса да - olsa da

аерма - fark

Контрольная работа �2

Задания:

1. Прочитать отрывок из тюркского текста, дать его транскрипцию.

2. Определить, на каком именно языке написан текст, объяснить решение.

3. Перевести отрывок.

4. Дать его синхронно-грамматический разбор.

5. Найти соответствия указанных преподавателем словоформ (корни, грамматические элементы) в современном турецком языке.

Тестлар

Төрки телләрнең классификациясе

1. Алтай телләр бердәмлеге күренеше ул:

а) телләр кардәшлеге

б) телләр үсеше

в) телләр аерымлыгы

г) телләр язмышы

2. Алтай телләр бердәмлегенә керми торган тел:

а) тунгуз

б) татар

в) корея

г) гарәп

3. Алтай телләр бердәмлегенә керми торган тел:

а) маньчжур

б) корея

в) япон

г) француз
4. Алтай телләр бердәмлегенә керми торган тел:
а) монгол
б) төрек
в) маньчжур
г) инглиз
Классификацияләрне галимнәр нигезләгән төркемләү белән тәңгәлләштерегез:
1) А.В. Богородицкий а) тарихи
2) Е.Е. Малов б)фонетик-морфологик
3) А. Н. Баскаков в) генеологик
4) А.Н. Самойлович г) географик

5. Җ. Киекбаев алтай телләренең якынлыгын ... белән аңлата:
а) кардәшлек
б) типологик охшашлык
в) региональ охшашлык
г) телләрнең аерылуы

6. Угыз телләренә хас үзенчәлек:
а) сүз башында сузык килү
б) сүз башында яңгырау тартык килү
в) сүз башында саңгырау тартык килү
г) яңгырау һәм саңгырау тартык янәшә килү

7. Кыпчак телләренә хас үзенчәлек:
а) сүз башында саңгырау тартык килү
б) сүз башында яңгырау тартык килү
в) сүз башында сузык килү
г) ике тартык янәшә килү

8. Ол фигыль формасы хас телләр төркеме:
а) кыпчак
б) угыз
в) карлук
г) болгар

9. Бул фигыль формасы кайсы телдә очрамый:
а) кыпчак;
б) угыз;
в) уйгыр;
г) болгар.

10.-мыш, -миш сыйфат фигыль кушымчасы хас тел төркеме:
а) угыз
б) кыпчак
в) болгар
г) карлук

11. Килеш кушымчалары сузыктан башланган тел төркеме:
а) угыз
б) кыпчак
в) уйгыр
г) карлук

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

12.Кайсы төрки телдә сингармонизм законы сакланмый:
а) татар
б) төрек
в) үзбәк
г) казах

13. А.Н. Самойлович классификациясе нигезенә салынган билге:
а) тарихи
б) географик
в) генеологик
г) фонетик-морфологик

14. С.Е. Малов классификациясе нигезенә салынган билге:
а) географик
б) генеологик
в) фонетик-морфологик
г) тарихи

15.В.А. Богородицкий классификациясе нигезенә салынган билге:
а) генеологик
б) географик
в) фонетик-морфологик
г) тарихи

16. Н. А. Баскаков классификациясе нигезенә салынган билге:
а) генеологик
б) географик
в) фонетик-морфологик
г) тарихи

17.А. Н. Самойлович классификациясендә Р-группасына кергән тел:
а) татар
б) үзбәк
в) уйгыр
г) чуваш

18. А.Н. Самойлович классификациясендә Д-группасына кергән тел:
а) хакас
б) үзбәк
в) гагауз
г) чуваш

19. А.Н. Самойлович классификациясендә Д-группасына кергән тел:
а) уйгыр
б) чуваш
в) чуваш
г) төрекмән

20. А. Н. Самойлович классификациясендә Д-группасына кергән тел:
а) башкорт
б) шор
в) ногай
г) төрек

21. А. Н. Самойлович классификациясендә Тау группасына кергән тел:
а) чуваш
б) шор
в) татар
г) уйгыр
22. А. Н. Самойлович классификациясендә Тау группасына кергән тел:
а) чуваш
б) башкорт
в. гагауз
г. Әзербайҗан
23. А. Н. Самойлович классификациясендә Тау группасына кергән тел:
а) чуваш
б) уйгыр
в) казах
г) төрек
24. А. Н. Самойлович классификациясендә Тау группасына кергән тел:
а) тува
б) чуваш
в) төрекмән
г) караим
25. А. Н. Самойлович классификациясендә Тау группасына кергән тел:
а) карачай-балкар
б) шор
в) гагауз
г) төрек
26. А. Н. Самойлович классификациясендә Ол группасына кергән тел:
а) төрекмән
б) уйгыр
в) татар
г) кыргыз
27. А. Н. Самойлович классификациясендә Ол группасына кергән тел:
а) ногай
б) әзербайҗан
в) якут
г) тува
28. А. Н. Самойлович классификациясендә Ол группасына кергән тел:
а) уйгыр
б) башкорт
в) төрек
г) чуваш
29. А. Н. Самойлович классификациясендә Ол группасына кергән тел:
а) уйгыр
б) башкорт
в) төрек
г) чуваш

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

30. А. Н. Самойлович классификациясендә Ол группасына кергән тел:
а) шор
б) татар
в) караим
г) гагауз

31. С.Е. Малов классификациясендә татар теле кертелгән төркем:
а) борынгы төрки тел
б) иң яңа төрки тел
в) төрки тел
г) иң борынгы төрки тел

32. С.Е. Малов классификациясендә башкорт теле кертелгән төркем:
а) борынгы төрки тел
б) иң яңа төрки тел
в) төрки тел
г) иң борынгы төрки тел

33. С.Е. Малов классификациясендә каракалпак теле кертелгән төркем:
а) борынгы төрки тел
б) иң яңа төрки тел
в) төрки тел
г) иң борынгы төрки тел

34. С.Е. Малов классификациясендә кыргыз теле кертелгән төркем:
а) борынгы төрки тел
б) иң яңа төрки тел
в) төрки тел
г) иң борынгы төрки тел

35. С.Е. Малов классификациясендә комык теле кергән төркем:
а)борынгы төрки тел
б) иң яңа төрки тел
в) төрки те
г) иң борынгы төрки тел

36. С.Е. Малов классификациясендә чуваш теле кертелгән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

37. С.Е. Малов классификациясендә якут теле кергән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

38.С.Е. Малов классификациясендә уйгыр теле кергән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

39. С.Е. Малов классификациясендә хакас теле кертелән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г). иң яңа төрки тел

40. С.Е. Малов классификациясендә шор теле кертелгән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

41. С.Е. Малов классификациясендә әзербайҗан теле кертелгән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

42. С.Е. Малов классификациясендә гагауз теле кертелгән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

43.С.Е. Малов классификациясендә төркемән теле кертелгән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

44. С.Е. Малов классификациясендә уйгыр теле кертелгән төркем:
а) иң борынгы төрки тел
б) борынгы төрки тел
в) яңа төрки тел
г) иң яңа төрки тел

45. А.Н. Баскаков классификациясендә төрки телләр бүленә:
а) көнбатыш һәм көнчыгыш һун тармагына
б) тунгус-маньчжур тармагына
в) япон-корея тармагына
г) төрки -монгол тармагына

Тәңгәллек

1. Классификацияләрне галимнәр нигезләгән төркемләү белән тәңгәлләштерегез:
1) А.В. Богородицкий а) тарихи
2) Е.Е. Малов б)фонетик-морфологик
3) А. Н. Баскаков в) генеологик
4) А.Н. Самойлович г) географик

7.1. Основная литература:

Татарча сөйләшик = Давайте говорить по-татарски = Let's speak tatar : [уку әсбабы] / К. С. Фәтхуллова, Ә. Ш. Юсупова, Э. Н. Денмөхәммәтова ; [ф. ред. Р. Р. Җамалетдинов ; инглиз тел. тәрҗ. Д. Р. Шәрифуллина] . Казан : Татарстан китап нәшрияты, 2012 . 310 б.

Хәзерге татар әдәби теле фонетикасы : уку-укыту кулланмасы / Казан (Идель буе) федер. ун-ты ; [авт.-сост. к.филол.н., доц.] Г. К. Һадиева ; [науч. ред. д.филол.н., проф. Г. Ф. Саттаров] . Казан : [Казанский университет], 2012 . 123 б.

Татар теленнән тестлар: фонетика = Тесты по татарскому языку: фонетика : [учебно-методическое пособие] / Казан (Идел буе) федер. ун-ты ; [авт.-сост. к. филол.н., доц. Г. К. Хадиева ; науч. ред. д.филол.н., проф. Ф. М. Хисамова] . Казань : [Казанский университет], 2012 . 35.

Грунина Э.А. Учебник туркменского языка для стран СНГ / Э.А.Грунина; Ин-т стран Азии и Африки МГУ им. М.В.Ломоносова. - М.: Вост. лит., 2010. - 287 с. (10 штук на кафедре)

Исмайлова Л.Г. Учебник азербайджанского языка для стран СНГ / Л.Г.Исмайлова, Д.М.Насилов; отв. ред. М.С.Мейер; Ин-т стран Азии и Африки МГУ им. М.В.Ломоносова. - М.: Вост.лит., 2009. - 261 с.(10 штук на кафедре)

7.2. Дополнительная литература:

Юсупова Ә.Ш., Нәбиуллина Г.Ә., Денмөхәммәтова Э.Н., Мөгътәсимова Г.Р. Татар теленнән практикум. - Ихлас, 2009. - 182 б.

Малые языки и традиции: существование на грани Вып. 1. Лингвистические проблемы сохранения и документации малых / Под редакцией А.Е.Кибрика. - М.: Новое издательство, 2005. - 247 с. http://www.bibliorossica.com/book.htmlcurrBookId=1267

Ахметьянов Р.Г. Сравнительное исследование татарского и чувашского языков. -М.: Наука, 1978. - 247 с.

Иллич-Свитыч 1971, 1976 - В.М. Иллич-Свитыч. 1) Опыт сравнения ностратических языков. Введение. Сравнительный словарь (b-k). - М., 1971; 2) Опыт сравнения ностратических языков. Сравнительный словарь (1-з). Указатели. - М., 1976.

Комри 2000 - Комри Б. Язык и доистория: к многодисциплинарному подходу // Вопросы языкознания. - 2000. - �5. - С. 28-31.

Языки мира 1997 - Языки мира. - М., 1997. - 542 с.

Яхонтов 1971 - Яхонтов С.Е. Лексика как признак родства языков // Проблема общности алтайских языков. - Л.: Наука, 1971. - 403 с.

Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков: Пратюркский язык - основа. Картина мира пратюркского этноса по данным языка. - М.: Наука, 2006. - 908 с.

Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Фонетика. - М., 1984. - 483 с.

Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Морфология. -М., 1988. - 557 с.

Щербак А.М. Сравнительная фонетика тюркских языков. - Л., 1970. - 204 с.

Щербак А.М. Введение в сравнительное изучение тюркских языков. -СПб., 1994. - 191 с.

Языки мира: Тюркские языки. -Бишкек, 1996. - 453 с.

7.3. Интернет-ресурсы:

Гаджиева Н.З., Серебренников Б.А. Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Синтаксис - http://www.twirpx.com/file/620710/

Закиев М.З. и др. Татарская грамматика в 3-х тт. Том 2 - http://www.twirpx.com/file/620710/

Н.З.Гаджиева. Тюркские языки - www.lingvotech.com/gadzhiyeva-90

Тенишев Э.Р. (Отв. ред.) Языки Мира. Тюркские языки - http://www.twirpx.com/file/620710/

Тюркские языки - ru.wikipedia.org/wiki/

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Сравнительная грамматика тюркских языков" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB,audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе " БиблиоРоссика", доступ к которой предоставлен студентам. В ЭБС " БиблиоРоссика " представлены коллекции актуальной научной и учебной литературы по гуманитарным наукам, включающие в себя публикации ведущих российских издательств гуманитарной литературы, издания на английском языке ведущих американских и европейских издательств, а также редкие и малотиражные издания российских региональных вузов. ЭБС "БиблиоРоссика" обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, УМК, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Средства телекоммуникации (электронная почта, выход в Интернет).

Принтер лазерный.

Копировальный аппарат.

Ноутбук.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 032700.62 "Филология" и профилю подготовки Прикладная филология (Татарский язык и литература, татароведение) .

Автор(ы):
Нуриева Ф.Ш. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
"__" _________ 201 __ г.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ